

Transparentnost Srbija

pregled aktivnosti

septembar 2022. godine

Bilten broj 9/2022

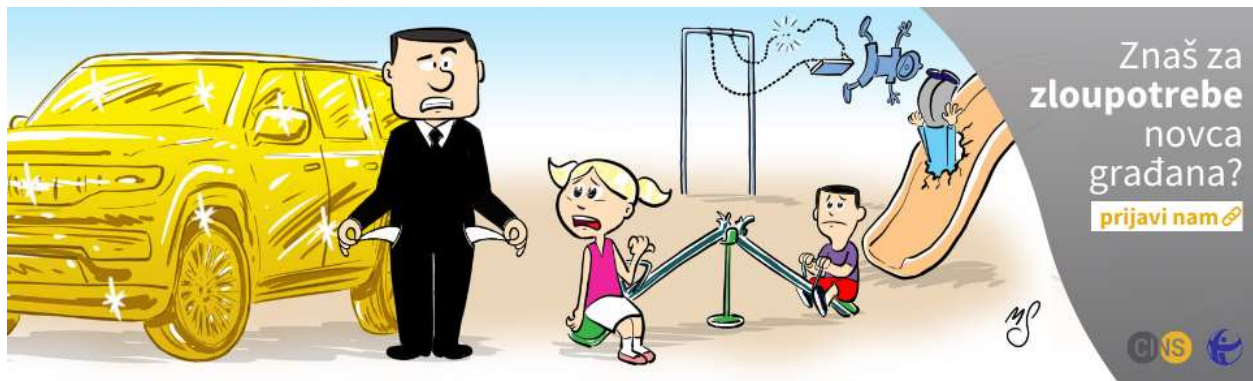
Sadržaj:

Aktivnosti	2
Pod lupom	4
Kinezi, EU, most i konkurencija	4
Saopštenja	6
Koalicija izražava zabrinutost zbog sve veće netransparentnosti institucija	6
Konferencije	7
Informacija je moć	7
Inicijative i analize	8
Inicijative skupštinskim odborima – izveštaji nezavisnih tela	8
Mediji	10
Propisi postoje ali se ne primenjuju	10

Aktivnosti

U septembru smo, zajedno sa kolegama iz CINS-a, počeli istraživanje o zloupotrebama javnih finansija. Pozvali smo građane da nam [prijave](#) pojedinačne slučajeve ili mehanizme pomoću kojih se rasipa novac.

Programski direktor TS, Nemanja Nenadić, sastao se 16. septembra sa dva predstavnika nemačkog parlamenta, iz SDP, koji su pokazali interesovanje za stanje vladavine prava u Srbiji i borbu protiv korupcije.

Počeli smo seriju treninga za predstavnike jedinica lokalne samouprava na temu povećanja participacije građana u pripremi budžeta. Razgovarali smo o organizaciji javnih rasprava i konsultacija o budžetu, a naredna tema biće izrada i predstavljanje izveštaja sa javnih rasprava. Počeli smo i istraživanje koje treba da utvrdi stanje u oblasti građanske participacije, kroz ocenjivanje i rangiranje više od 40 jedinica lokalnih samouprava.

Na regionalnom skupu UNODC, 29. septembra, Nemanja Nenadić iz Transparentnosti je kao član ekspertskeg tima na sesiji koju je organizovao RAI sekretarijat, govorio na temu iskustava zemalja Balkana u sprovođenju analize rizika od korupcije u propisima.

Nemanja Nenadić učestvovao je u radu osmog po redu [Tirana Connectivity Forum](#) koji je održan u Draču i Tirani, poslednjih dana septembra. Na ovom skupu je bilo reči o raznim temama od značaja za međusobno povezivanje i evropske integracije zemalja Balkana, a naročito o pitanju izgradnje infrastrukture i o ulozi civilnog društva.

Poverenik za informacije od javnog značaja i zaštitu podataka o ličnosti organizovao je 15. septembra sastanak komisije koja je odlučivala o dodeli priznanja povodom 28.9, Međunarodnog dana prava javnosti da zna. Kao član komisije, ispred Koalicije za slobodan pristup informacijama, sastanku je prisustvovao Nemanja Nenadić iz Transparentnosti. On je, između ostalog ukazao na potrebu da se u

narednim godinama posebno razmatra učinak javnih preduzeća i javnih ustanova, kao i novih obveznika zakona.

Na sastanku više nevladinih organizacija 14. septembra razmatrano je pitanje osnivanja Saveta Vlade Srbije za saradnju sa civilnim društvom. Predstavnik TS, Nemanja Nenadić, založio se za to da ovlašćenja Saveta budu utvrđena zakonom, i ukazao na nekoliko presedana te vrste koji već postoje u pravnom sistemu Srbije. Sastanak je imao za cilj utvrđivanje zajedničkih predloga koji bi bili upućeni Vladi.

Antikorupcijsko savetovalište TS (ALAC) radilo je i tokom septembra. Sve informacije o mogućim slučajevima korupcije građani mogu prijaviti, odnosno dobiti potrebna obaveštenja, na broj 069 1978 158 ili putem mejla ts@transparentnost.org.rs.

U septembru smo imali 49 objavljenih vesti o našim aktivnostima ili izjava predstavnika TS.

Na sajt TS postavili smo nekoliko [inicijativa i analiza](#), kao i zahteva državnim organima i njihovih odgovora. Posebno su zanimljivi dokumenti u vezi sa tužbom koju je Republičko javno tužilaštvo uputilo Upravnom sudu, zahtevima podnetim tom sudu u vezi sa tužbom, o čemu ćemo detaljnije informisati javnost u oktobru. U Biltenu detaljnije o inicijativama skupštinskim odborima u vezi sa razmatranjem izveštaja nezavisnih tela.

Prenosimo izbor tekstova koje smo objavili u prethodnom mesecu:

Pod lupom

Kinezi, EU, most i konkurencija

13. septembra 2022.

Ministarstvo finansija je [saopštilo](#), a mediji preneli da je “Srbija na spisku zemalja čija je transparentnost u vođenju i upravljanju javnim finansijama ocenjena pozitivno, odnosno prepoznaje se kao zemlja čiji građani znaju kako se troši javni novac”, prema ocenama iz ovogodišnjeg Izveštaja o fiskalnoj transparentnosti Stejt departmenta. Ministar Mali je ocenio da su u pitanju “odlične vesti” i da je “izveštaj rezultat svih do sada sprovedenih reformi u javnim finansijama”, pa je zaključio “da su za Srbiju od izuzetne važnosti ovakve povratne informacije kojima se potvrđuje da u svetu ne ostaje neprimećen naš napor i istinska posvećenost reformama koje privodimo kraju”.

Vest iz Vašingtona je van svake sumnje pozitivna, ali da bi bila odlična, kao što navodi ministar, bilo bi potrebno da je zaista reč o nečemu novom, ukazuje Transparentnost Srbija. Međutim, kako se može videti iz [izveštaja](#) američke Vlade za prethodne godine, a trenutno su dostupni za period 2012-2022, Srbija je sve to vreme bila u krugu zemalja za koje Stejt department tvrdi da ispunjavaju “minimalne standarde fiskalne transparentnosti” (u izveštajima za 2012 i 2013 su bile navedene samo države koje ne ispunjavaju minimalne standarde, pa nije sigurno da li je Srbija bila uopšte posmatrana).

Samim tim, ovde nije reč o oceni aktuelnih reformi javnih finansija, već o konstataciji nivoa kvaliteta koji je već odavno dosegnut.

Znatno detaljniji prikaz transparentnosti budžeta daje međunarodno istraživanje Indeks otvorenosti budžeta (Open budget index - OBI), koje uzima u obzir daleko veći broj parametara i vrši rangiranje među zemljama prema stepenu ispunjenosti standarda.

Prema poslednjem objavljenom [istraživanju](#) Srbija se nalazi na 59 mestu od 120 zemalja, što je svrstava u zemlje sa „ograničenom transparentnošću budžeta“.

Napredak od šest poena u odnosu na prethodno istraživanje (iz 2019). gotovo isključivo je posledica činjenice da je konačno uspostavljena praksa usvajanja završnih računa budžeta, dok ozbiljne slabosti, naročito kada je reč o mogućnosti da javnost utiče na budžet, i dalje nisu rešene.

To istraživanje je pokazalo da su unapređenja potrebna kod završnog računa, kako bi bile vidljive razlike između prvobitnih procena rashoda, prihoda i duga i njihovog izvršenja na kraju godine (a ne samo u odnosu na budžet nakon rebalansa), kao i razlike u odnosu na prvobitne makroekonomske prognoze.

Na lošu ocenu je uticalo to što u posmatranoj godini (budžet za 2021) fiskalna strategija nije bila doneta na vreme, u skladu sa budžetskim kalendarom, kao i zbog toga što se i dalje ne objavljuje polugodišnji izveštaj o izvršenju budžeta. Najgori skor, samo dva od 100, Srbija ima u oblasti učešća javnosti u kreiranju budžeta. Ocene za Srbiju su iznad svetskog proseka jedino u kategoriji nadzora (54), iako je i ta ocena u rangu "ograničena otvorenost budžeta".

Na relativno dobar skor u ovoj kategoriji je presudno uticala obuhvatnost revizija koje vrši Državna revizorska institucija (83 od mogućih 100 poena), dok je parlamentarni nadzor, gde je ocena 39 od mogućih 100, potrebno bitno ojačati, između ostalog, kroz organizovanje javnih slušanja u parlamentu.

Saopštenja

Koalicija izražava zabrinutost zbog sve veće netransparentnosti institucija

26. septembra 2022.

Povodom obeležavanja Međunarodnog dana pristupa informacijama i Dana prava javnosti da zna 28. septembra, Koalicija za slobodu pristupa informacijama od javnog značaja konstatuje da su organi vlasti u Srbiji sve netransparentniji u svom radu.

Pravo na pristup informacijama od javnog značaja jedno je od osnovnih prava zajemčenih i Ustavom Republike Srbije. Prošlogodišnje izmene Zakona o slobodnom pristupu informacijama od javnog značaja nisu doprinele rešavanju dva ključna problema u ostvarivanju prava, na šta je Koalicija više puta ukazivala. Naime, visok broj neizvršenih rešenja Poverenika pokazatelj je neodgovornog odnosa prema građanima i njihovim pravima, ali i zakonima koji uređuju transparentnost rada organa vlasti. Značajan broj neizvršenih rešenja odnosi se na informacije koje se tiču životne sredine i raspolaganja javnim novcem, a uskraćivanjem informacija se rukovodioci organa vlasti i druga lica štite od odgovornosti za svoje nezakonite radnje i propuste. Dodatno, izmene Zakona nisu iskorišćene da se obezbedi adekvatna pravna zaštita u situacijama kada informacije uskraćuju organi protiv kojih ne može da se uloži žalba Povereniku, među kojima prednjači Vlada Republike Srbije.

U odnosu na region, Srbija se izdvaja kao najzatvorenija u pogledu transparentnosti rada Skupštine i Vlade, uključujući ministarstva i ostale organe izvršne vlasti, kako pokazuje [Regionalni indeks otvorenosti](#). Dodatno, rezultati [istraživanja o nivou transparentnosti pravosuđa](#), pokazuju da transparentnost sudova i tužilaštava opada ukoliko su predmet zahteva informacije koje su medijski interesantne i potencijalno uključuju nosioce javnih funkcija.

Imajući u vidu zakonodavne i kontrolne nadležnosti Narodne skupštine, kao i činjenicu da je u prethodnom periodu pristup informacijama o radu ovog organa bio otežan, od izuzetnog je značaja da se unapredi transparentnost rada Narodne skupštine, ali i da kao organ ona ispuni i svoju kontrolnu ulogu i time obezbedi transparentnost ostalih organa vlasti. Prvi korak u tom pogledu je da nadležni skupštinski odbori razmotre godišnji izveštaj Poverenika i da utvrde kvalitetne zaključke za rešavanje problema u oblasti ostvarivanja prava na pristup informacijama.

[Koaliciju za slobodu pristupa informacijama](#) čine organizacije koje se u svom radu bave pitanjima transparentnosti, otvorenosti i odgovornosti organa javne vlasti, među kojima je i Transparentnost Srbija.

Konferencije

Informacija je moć

27. septembra 2022.

Izuzetno je važno da Skupština Srbije bude otvorena za građane, rekao je poverenik za informacije od javnog značaja Milan Marinović na okruglom stolu „Informacija je moć - jačanje uloge parlamenta u unapređenju transparentnosti rada organa vlasti“, organizovanom povodom Međunarodnog dana prava javnosti da zna. Ono što nije u tom smeru, kako navodi Marinović, je to što Skupština Srbije spada u sedam najvećih organa vlasti na čije postupanje ili nepostupanje po zahtevu za slobodan pristup informacijama od javnog značaja ne postoji žalba Povereniku, već samo tužba Upravnom sudu.

„Bilo bi bolje da postoji žalba Povereniku, ako ništa, zbog toga što bi Poverenik brže rešavao nego Upravni sud, ali dobro, možda će se razmisliti o promeni toga i u budućem radu Skupštine“, rekao je Marinović.

Predstavnica Transparentnosti Srbije, Bojana Medenica, rekla je da je glavni problem nerazmatranje ili jako kasno razmatranje izveštaja o radu nezavisnih tela uključujući, kako je navela, i Poverenika za informacije. „Propušta se ključna uloga koju Narodna skupština ovde ima i izvor informacija tome gde su problemi u oblastima na koje se ovi izveštaji odnose drugi problem je u tome što Narodna skupština ne formuliše zaključke kojima bi obavezala prevashodno izvršnu vlast, Vladu ali i samu Narodnu skupštinu kako da se stvari u ovim oblastima iz kojih izveštaj i dolazi, kojima se bave unaprede“, rekla je Medenica.

Robert Sepi iz Transparentnosti Srbija smatra da se transparentnost ustanove ocenjuje na osnovu tri kriterijuma – brojnosti i kvaliteta informacija o radu Narodne skupštine, postojanja javnog informatora i postupanja po Zakonu o slobodnom pristupu informacijama. „Opšti utisak je da je u komparaciji sa ostalim ustanovama koje ona bira, Narodna skupština bila najbolja u objavljivanju informacija, ali postoji potreba za unapređenjem njenog rada. Na sajtu bi trebalo da se nađu i podaci zašto je neki poslanik podržao predlog, neki zakon povučen, zašto su glasali za ili protiv nekog predloga. Tako bi se videlo da li postoji uticaj na narodne poslanike prilikom donošenja odluke. Pretraživanje dokumenata bi trebalo učiniti praktičnijim, a informator i kontakte redovno ažurirati, što sada nije slučaj“, zaključio je Sepi.

Prema rezultatima Regionalnog indeksa otvorenosti koje je predstavila Kristina Kalajdžić iz organizacije Partneri Srbija, parlament je najtavoreniji u regionu. „Drugu godinu zaredom sa organizacijama iz regiona ocenjivali smo otvorenost i transparentnost zakonodavne vlasti. Analizirali smo našu republičku i pokrajinsku skupštinu, korišćenjem više od 110 kriterijuma“, rekla je Kalajdžić. „U odnosu na region naša izvršna i zakonodavna vlast su po ispunjenosti tih kriterijuma na poslednjem mestu.“ Gledano pojedinačno po skupštinama, naša republička skupština je na sredini, ima ispunjeno oko 50 parametara. Najbolje rangiran parlament Crne Gore ispunjava više od 85 odsto svih kriterijuma, Severne Makedonije oko 60, a najlošiji je rezultat pokrajinskog parlamenta Vojvodine sa oko 21 odsto ispunjenosti svih kriterijuma. Ona je naglasila da naročito zabrinjava što upravo Narodna skupština ne odgovara na zahteve Zakona o slobodnom pristupu informacijama, jer je to poruka i drugim organima da ne treba da poštuju zakon.

Inicijative i analize

Inicijative skupštinskim odborima – izveštaji nezavisnih tela

19. septembra 2022.

Transparentnost Srbija uputila je Odboru za pravosuđe Skupštine Srbije Inicijativu za blagovremeno razmatranje Izveštaja o radu Agencije za sprečavanje korupcije za 2021. godinu sa predlozima zaključaka povodom tog izveštaja

U nadi da će među najvažnijih ciljevima novog saziva Narodne skupštine biti dalje unapređenje i povećanje javnosti rada i jačanje kontrolne uloge Narodne skupštine, TS se obratila odboru, ukazujući da je u dosadašnjem radu Narodne skupštine najveću prepreku ostvarivanju tih ciljeva predstavljala činjenica da izveštaji nezavisnih državnih organa, regulatornih tela i organa državne uprave nisu razmatrani uopšte, da su razmatrani sa velikim zakašnjenjem ili da povodom njih nisu donošeni zaključci čija bi primena vodila rešavanju problema na koje se ukazuje u izveštajima.

Nadamo se da će ovaj saziv Narodne skupštine obezbediti veći nivo korisnosti ovih izveštaja, kako za samo zakonodavno telo, tako i za građane Srbije. Preduslov za to je da ove izveštaje prvo razmotre nadležni skupštinski odbori i da povodom njih predlože odgovarajuće zaključke

U želji da konstruktivnim i proaktivnim pristupom doprinesemo ostvarenju tih ciljeva pripremili smo delimičan predlog zaključaka, na osnovu glavnih problema koji se ističu u Izveštaju za 2021. godinu. Iako sadržina zaključaka skupštinskog odbora povodom razmatranja izveštaja nije propisana, smatramo da bi u tim zaključcima Odbor i Narodna skupština trebalo da zauzmu stav povodom svakog od ključnih problema na koje ukazuje organ čiji se izveštaj razmatra i svake preporuke koju daje.

Predlog Zaključka povodom razmatranja izveštaja o radu agencije za sprečavanje korupcije za 2021. godinu

1. Narodna skupština konstatuje da je Agencija za sprečavanje korupcije u podnetom Izveštaju pregledno predstavila rezultate svog rada i probleme sa kojima se suočava, kao i mere i aktivnosti koje je potrebno preduzeti radi unapređenja stanja u oblastima za koje je nadležna.

2. Narodna skupština poziva Vladu da, radi otklanjanja nedostataka u Zakonu o lobiranju i sprovođenja preporuka GREKO i Agencije za sprečavanje korupcije, što pre predloži odgovarajuće izmene i dopune Zakona o lobiranju kojima će biti regulisano neformalno lobiranje i propisano da podaci iz izveštaja o radu lobista i obaveštenja o lobističkim kontaktima lobiranih lica, kao i o evidencijama organa vlasti budu javni, kao i obaveza lobiranih lica da prijave lobističke kontakte organima vlasti u kojima ili vrše javnu funkciju ili su zaposleni, odnosno na drugi način radno angažovani.

3. Narodna skupština poziva Vladu da, radi otklanjanja nedostataka u oblasti sukoba interesa i sprovođenja preporuka GREKO i ODIHR, što pre predloži odgovarajuće izmene i dopune Zakona o sprečavanju korupcije kojima će biti regulisan sukob interesa kod savetnika nosilaca najviših javnih funkcija (predsednika, premijera i ministara), propisana obaveza nosilaca najviših javnih funkcija da obezbede

transparentnost informacija o tome ko su njihovi savetnici i dodatno unaprede pravila o sprečavanju zloupotrebe javnih resursa.

4. Narodna skupština poziva Vladu Srbije da, u roku od 6 meseci, obezbedi da Radna grupa Vlade za saradnju sa OEBS i KDILJP (ODIHR), pripremi i sprovede javnu raspravu o Nacrtu zakona o izmenama i dopunama Zakona o finansiranju političkih partija i drugih zakona kod kojih je to preporučeno u konačnom izveštaju Misije KDILJP za posmatranje izbora održanih 3.4.2022.

5. Narodna skupština poziva nadležne odbore i stručne službe Vlade da prilikom utvrđivanja predloga zakona i drugih propisa s dužnom pažnjom razmotre mišljenja Agencije o proceni rizika korupcije u zakonima iz oblasti posebno rizičnih za nastanak korupcije.

6. Narodna skupština poziva sve predlagače zakona i drugih propisa da, radi blagovremenog otklanjanja koruptivnih rizika u propisima, prilikom donošenja novih propisa vode računa kako o obavezi da Agenciji dostavljaju nacрте zakona, radi davanja mišljenja o proceni rizika korupcije u zakonima iz oblasti posebno rizičnih za nastanak korupcije, tako i o obavezi da postupe po preporukama koje je Agencija dala u mišljenju.

7. Narodna skupština poziva Agenciju za sprečavanje korupcije da blagovremeno i na odgovarajući način na svojoj zvaničnoj veb prezentaciji objavljuje mišljenja na nacрте zakona o proceni rizika korupcije u zakonima iz oblasti posebno rizičnih za nastanak korupcije i da ta mišljenja dostavlja Narodnoj skupštini.

8. Narodna skupština poziva Vladu da obezbedi dovoljna materijalno-finansijska sredstva za redovan rad Agencije.

9. Narodna skupština se obavezuje da će u okviru kontrolne funkcije nad radom Vlade doprinositi doslednom sprovođenju zakona iz ove oblasti.

TS je uputila sličnu inicijativu i Odboru za finansije, republički budžet i kontriolu trošenja javnih sredstava u vezi sa izveštajima nezavnih tela o kojima se izjašnjava taj odbor - Državne revizorske institucije, Kancelarije za javne nabavke i Agencije za sprečavanje korupcije.

Mediji

Propisi postoje ali se ne primenjuju

Direktno podcast, 28. septembra 2022.

Participacija građana je na najnižem mogućem nivou u Srbiji, jer su građani konstatno odgurivani od tog osnovnog principa demokratije – a to je učešće građana u donošenju odluka, ukazala je Zlata Đorđević iz Transparentnosti Srbija za emisiju Direktno. “U lokalnim samoupravama oni uopšte ne učestvuju na javnim raspravama, kada pitamo zašto, broj jedan odgovor je: kao da će mene neko da sluša, šta će to da promeni... Ili se plaše od lokalnih moćnika, pa ne žele da prave probleme”, ističe Đorđević.

Vlastima odgovara da građanima transparentnost ne bude važna i da ne uključuju u procese, ukazuje Danijel Dašić iz Nacionalne koalicije za decentralizaciju “Postoje propisi i zakoni koji jasno definišu kako se građani uključuju u procese. Međutim, vlastima odgovara da građanima to ne bude bitno i da se ne uključuju”, navodi on.

Transparentnost Srbija od 2015. godine sprovodi istraživanje lokalnog indeksa transparentnosti. Po rečima Zlate Đorđević, samo istraživanje je doprinelo poboljšanju transparentnosti u Srbiji. “Lokalne samouprave su počele da se takmiče. Da nas zovu i da nas pitaju šta da uradimo kako bismo bili bolji. Imali smo takve primere da su dolazili da im držimo obuku kako da budu transparentniji – neverovatan je uspeh koji smo postigli u nekim opštinama”, kaže ona.

Ipak, postoje oblasti koje su u najvećem broju opština i dalje “zatajene”. Kao najgori primer, Đorđević navodi skupštine i veća. “Svega 35 odsto svih opština i gradova u Srbiji redovno objavljuje dnevni red, spisak odbornika, kontakt sa odbornicima, zapisnike, odluke koje će se donositi”, kaže ona.

Iako su pojedine lokalne samouprave počele da se takmiče, najveći izazov predstavlja održivost nivoa transparentnosti. “Ako vi jednom dostignete nivo transparentnosti – to nije garancija dobre prakse. Imali smo Bečej koji je bio prvi – a od prošle godine ni jedna odluka skupštine nije doneta transparentno. Oni su pali za desetak mesta ove godine, samo zato što nije postojala praksa da se sve odluke objavljuju”, upozorava ona.

Trenutno je situacija takva da u gradovima i opštinama transparentnost zavisi od individualnog napora pojedinačnih zainteresovanih službenika, navodi Đorđević. “Ako taj naročito zainteresovani službenik ode sa pozicije ili na godišnji odmor – onda sve pada u vodu. To je apsolutno loše, jer pokazuje kakav nam je sistem, to jest da nemamo sistemske odluke da budemo transparentni – bez obzira koji je službenik na odmoru ili za radnim stolom”, napominje ona.

